

ЗА ЦІЛКОВИТУ УКРАЇНІЗАЦІЮ!

**(ЧОМУ ТРЕБА ВИВЧАТИ УКРАЇНСЬКУ МОВУ
ТА ЯК ЇЇ ТРЕБА ВИВЧАТИ).**

**ВИДАВНЯ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО
ОК Л. К. С. М. У.**

ПЕРЕДМОВА.

Цей poradник має своєю метою дати короткі відомості, що необхідні починаючим студіювати українську мову.

Тут накреслено шляхи, що ведуть до засвоєння української мови. Необхідно лише кожному вибрати собі найбільш доцільний шлях, виходячи з можливостей кожного студійця зокрема.

Вивчення української мови багато залежить і від того, наскільки товариш серйозно зможе поставитись до цієї справи, наскільки умови дадуть можливість забезпечити себе підручником і літературою. Літературу можна дістати в кожній книгозбірні, а необхідні підручники—придбати в книгарнях ДВУ та „Пролетарій“ з виплатою до 3 місяців. . . .

Треба твердо засвоїти собі також абсолютну потребу українізації і, виходячи з цього, накреслити плана самовивчання української мови.

Всіх, що мають свій досвід у справі самоукраїнізації, прохання надіслати зауваження, що їх буде взято на увагу підчас майбутніх видань.

ОК Л. К. С. М. У.

Кожний громадянин на всіляких прилюдних виступах, а також у цілому громадському житті, має право вільно користуватися рідною мовою.

Відповідно до переважного числа людности в УСРР, що говорить українською мовою, обрати, як переважну мову для офіційних зносин, українську мову.

(Із постанови В. Ц. В. К. та Раднаркому У. С. Р. Р. про забезпеченні рівноправности мов та про сприяння розвитку української культури).

„Комсомол і перш за все активні комсомольці в справі українізації повинен вести перший крок, подаючи приклад іншим“.

(З резолюції ЦК КП(б)У по доповіді ЦК ЛКСМУ).

ДЛЯ ЧОГО ТРЕБА УКРАЇНІЗУВАТИСЯ.

— „А чи треба взагалі українізуватись?“ — думає дехто з наших молодих товаришів — „Може, вся ця метушня з українізацією тимчасова річ? Ну, я розумію, на селі це потрібно, та й то, може, незабаром світова революція, а там“...

Це не вигадка. Такі балачки нам доводилось чути. На це ми говоримо:

— Царський уряд душив українців, євреїв, поляків, татар?

— Душив.

— Він забороняв українську та всяку іншу (крім російської) мову, книжку, школу, театр, музику?

— Забороняв.

— Чи може радянська влада стати на цей шлях?

— Що за дурниці!.. Звичайно, не може, бо всі нації, що їх пригноблював царат, радянська влада звільнила від національного гніту, дала їм змогу розвивати свою національну культуру—мову, школу, театр, мистецтво й господарство, промисловість.

— Так. Добре. Розвивається національна культура, на Україні, наприклад?

— Розвивається. Досягнення — величезні!

— Гаразд. Значить, хтось пише українські книжки навчає українською мовою дітвору по школах, викладає по вуз'ах, працює серед селян, робітників, кудись кличе громадську думку, виховує мільйони людей?

— Ну, хто ж,—звичайно, люди все це роблять!

— Люди? А якої класи люди? Для нас це має дуже важливе значіння. Основна маса людей, що безпосередньо працює зараз над розвитком української культури, як відомо, належить не до робітничої класи.

Так от: чи може пролетаріят України, переважно зрусифікований чи руський по національності, триматися „нейтралітету“ в цій справі?

Наприклад: десь розвивається українська культура, хтось над цим працює, виховує мільйони людей мовою, незрозумілою для робітників,—а пролетаріят стоїть собі осторонь та радується:

— Як гарно. що є люди, які розвивають українську національну культуру!

— „Дозвольте“,—питає нас товариш:—„значить, ви хочете замінити всіх українських письменників, учителів і так далі—іншими робітниками?“

— Нічого подібного. Ми просто хочемо, щоб пролетаріят впливав на розвиток української культури всіма засобами,—і шляхом непосредньої участі окремих його представників у культурному процесі (вчитель, професор, письменник, інженер, громадський діяч), і шляхом посереднього впливу на армію робітників народньої освіти, літератури, мистецтва, сцени...

Ви ж розумієте, т.т., що коли цей вплив буде з боку пролетаріату, тоді буде цілковита гарантія, що армія робітників української культури буде виховувати мільйони людей у дусі його, пролетарського, світогляду, його ідеології...

— „Я за вплив!..“—ухмиляється товариш, що має сумніви.

— Ага!.. Ви за вплив?.. Добре. А скажіть, будь ласка, як ви будете впливати, коли не будете сами добре знати українську мову, історію, економіку, побут?

Цікаво послухати...

На жаль, автор цих рядків так і не міг пригадати жодного заперечення з боку молодого товариша проти цих думок нашої партії, переложених автором на популярну мову.

Коли хто з читачів відшукає хоча б один аргумент проти прилучення до українізації пролетаріату, будь ласка, пришлігь, не затримуйте.

Пробачте—ми забули про світову революцію, що ніби має звільнити нас від вивчення української мови; але це навіть і не аргумент; це просто доказ політичної неписьменности.

Насправжки: Жовтнева Революція викликала до життя декілька десятків мов, що за царату були в занепаді, пригнічувались.

Невже світовий Раднарком (а такий таки буде!) після світової пролетарської революції не почне сприяти розвиткові національної культури негрів, друзів, індусів, корейців і сотень інших націй, що зараз пригнічуються імперіялістами?

Питається: чому б він не зробив того, що є в нас, лише в світовому масштабі?

Що він так і зробить—це безперечний факт.

Але чому має після світової революції зникнути українська мова—про це Алах відає!..

Українська мова—це „всерйоз“ і надовго, так надовго, поки існують українська, російська, німецька і т. д. нації.

А ось українізація зникне! І порівнюючи швидко зникне.

Навіть балачки про українізацію зникнуть!

Чому? Та просто тому, що нікого буде українізувати. Всі знатимуть українську мову. В тому числі й пролетаріят.

Отже, товаришу,—ідіть у ногу з історичним процесом, вивчайте українську мову, активно будуйте українську культуру, бо то є для нашої класи річ абсолютно неминуча, потрібна і цілком революційна.

П. Канцелярський.

ЯК САМОМУ НАВЧИТИСЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.

(Методичні поради).

Дехто гадає, що шляхом самонавчання, без керовника опанувати будь-якою літературною мовою неможлива річ.

А в дійсності це не так. Знаємо багато таких випадків, коли люди, користуючись порадами та практичними вказівками спеціалістів, за допомогою відповідної підручної літератури, шляхом самонавчання опанували літературну мову й досить вільно користались із неї в своїй повсякденній практиці.

Нашому суспільству, а особливо молоді, навчитись української мови, спорідненої з російською, можна багато скоріше та легше, аніж, припустім, німецької.

Цьому дуже сприяє те, що серед нас багато є товаришів, які добре володіють українською мовою, розмовляють цією мовою. Це значно полегшує кожному справу вивчення української мови і можливість самому одразу ж почати практикуватися в українській розмові.

Необхідно лише бажання та знайомство з тими засобами та стежками, які найскоріше призводять до перемоги.

Мета цієї короткої статті й є показати ці протоптані стежки, йдучи якими, можна шляхом самонавчання чи індивідуально чи колективно, опанувати українську літературну мову.

Але що це значить—опанувати мову?

Опанувати мову—значить, по-перше, мати достатній словарний запас, лексикон, і, по-друге, вміти раціонально й доцільно користатись із нього як в усній, так і в письмовій формі.

Щоб досягти цієї мети, цеб-то опанувати мову, є два шляхи.

Перший із них такий: намагались створити український мовний колектив, в якому слід перебувати, вчитись від нього говорити й практикуватись. Водночас треба дома читати художню українську літературу та літературу до своєї спеціальності, щоб скоріше набути словарний запас і в колективі користатися з нього.

Читати слід уголос, щоб виробити певні, необхідні для правильної розмови, мовні звички. В такий спосіб можна опанувати усною мовою.

Українською мовою тепер видано дуже багато цікавих книжок на всі смаки—тут можна знайти книжку на всяку тему, що цікавить робітника якої завгодно галузи. Отже, коли шукаєш „що-небудь“ почитати вільним часом—обов'язково шукай книжку українською мовою.

Щоб опанувати письмовою літературною мовою, необхідно, познайомившись з українською абеткою, якомога більше списувати з книжки, придивляйтесь, коли й у яких випадках пишеться так чи інакше, а таке списування згодом виробить умовні рефлекси, і особа, навіть, не знаючи правил, може писати цілком вірно.

Це перший шлях. Ідучи цим шляхом, наслідки бувають такі, що студієць може навчитись вільно говорити й вірно писати, але обґрунтувати, наприклад, чого іменно слід писати так, він не може, бо він лише, вивчаючи мову, наслідував вірно написаному чи сказаному.

От для того, щоб уже свідомо користатись з усної та письмової літературної мови, необхідно знати деякі відомості правописні та граматичні.

Це буде вже другий шлях вивчення української мови. Студієць уже не тільки практично опановує мову, як це ми бачили в першому випадкові, але підводить під це практичне знання мови й теоретичну базу. Для цього слід детально ознайомитись із фонетикою, ц. т. з наукою про звуки та звукові закони, з морфоло-

гією—наукою про форми окремих слів та їхні зміни, та синтаксою—наукою про принципи будови словополучення, речень, які своєю чергою підведуть теоретичну базу й під правопис.

Студієць повинен тільки одне пам'ятати, що на кожне правило з граматики він мусить навести якомога більше прикладів, порівняти його з російською мовою, що закріпить правило й дасть можливість згодом свідомо вже користатись правилом.

Наслідки від цієї методи самонавчання, звичайно, багато кращі, хоч ними можна користуватись лише тоді, коли вже студієць практично володіє мовою.

Різниця між наслідками першої й другої методи буде полягати в тому, що в другому випадкові студієць буде свідомо ставитись до мовних явищ і свідомо буде користатись із них у своїй повсякденній практиці.

Тепер виникає питання, якими ж підручниками користуватися студійцеві?

Для тих, хто буде користатись і навчатись першою методою, рекомендуємо якомога більше читати художньої літератури, твори таких письменників, як Коцюбинський, П. Панч, І. Микитенко, Ів. Ле і т. далі. З них же слід і списувати, щоб оволодіти правописом.

Для тих, хто буде навчатись другою методою, крім літератури для читання, яка буде збагачувати лексику, рекомендуємо ще й граматики. Всі граматики, які є на книжковому ринку, можна розбити на три групи. Одні з них намагаються задовольнити вимоги осіб, що ще недосить практично оволоділи мовою,—це досить гарна грамика Іваниці.

Другі граматики мають задовольнити осіб, що практично вже володіють мовою. Вони в популярній формі викладають елементарні відомості з граматики з великою силою прикладів. Це найкращі граматики. До них буде належати грамика Трохименко й Буйного, ч. I та ч. II.

Третя група граматик розрахована на студійців, які вже добре засвоїли елементарну граматику й мають

на меті поглибити свої знання. До таких граматик належить грамика Горецького та Шаля.

Названими підручниками й можна користуватися для самонавчання.

Велике значіння має спосіб користування грамикою. Дехто, починаючи вивчати мову, намагається вивчити на пам'ять усі грамичні правила. Цього не треба робити. Коли обрав собі ту чи іншу грамику, треба, по-перше, уважно її прочитати, щоб знайти, де що є. Найголовніші правила з грамики треба списати обов'язково самому і повісити їх над столом так, щоб завжди їх бачити.

Що до самої грамики, то вона мусить бути лише справочником. Коли забув правило—треба зазирнути в грамику. Таким чином, можна непомітно для себе засвоїти всі основні правила без зайвої витрати часу.

Незрозумілі українські слова треба обов'язково записувати в спеціальний зошит, з перекладом на російську мову.

Радимо яко-мога частіше перекладати з російської мови на українську, користуючись словником і грамикою. Це дуже корисна річ, хоча спочатку й здається важкенькою, Ще буде краще, коли ваші переклади буде перевіряти хто-небудь, хто добре знає мову.

Деякі товариші багато знають українських слів і фраз, але „соромляться“ почати говорити. Цей сором безпідставний і досить наївний, бо соромно тепер зовсім не знати української мови, ніж знати її хоча б і слабо. Коли хочеш навчитися плавати—лізь у воду. Обов'язково навчишся. Тому, як тільки вивчиш декільки українських слів і зворотів,—не соромлячись, починай їх уживати в розмові. Тільки так можна дуже швидко оволодіти мовою.

М. Москаленко.

Наше друковане слово організує пролетарські маси й виховує в них класову свідомість.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПОЧИНАЮЧИХ ВИВЧАТИ МОВУ.

I. Підручники по мові.

ІЗЮМОВ. Граматика й правопис української мови. ДВУ, 1928 р., стор. 48.

ІВАНИЦЯ. Курс українського язика. ДВУ, 1928р., стор. 192.

II. Книжки по історії та національному питанню.

1. ЯВОРСЬКИЙ. Коротка історія України. ДВУ, 1927 р.

2. „ Револуція на Україні в її головніших етапах. ДВУ, 1923 р., ст. 80.

3. МИХАЙЛОВ. Історія КП(б)У. „Пролетарій“, 1927 р.

4. ЗАРВА. Короткий нарис історії ЛКСМУ. „Пролетарій“, 1928 р., 77 стор.

5. ХВИЛЯ. Національне питання на Україні.

6. ПРОГРАМ ВКП(б). Розділ—Національне питання.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ВОЛОДІЮЧИХ МОВОЮ

I. Підручники по мові.

1. ГОРЕЦЬКИЙ і ШАЛЯ. Граматика й правопис української мови.

2. ТРОХИМЕНКО й БУЙНИЙ. Граматика української мови, ч. I й II.

II. Підручники по літературі.

1. ШАМРАЙ. Українська література. Вид. „Рух“, 1927 р., стор. 209.
2. ДОРОШКЕВИЧ. Підручник по історії української літератури. „Книгоспілка“, стор. 384.

• III. Книжки по історії та національному питанню.

1. ЯВОРСЬКИЙ. Історія України в стислому нарисі. ДВУ, вид. II, 1928 р.
2. ПОПОВ. Нарис історії КП(б)У. „Пролетарій“, 1928 р., стор 300.
3. БЛОКРИНИЦЬКИЙ. Нарис по історії ЛКСМУ. „Пролетарій“, 26 р., ст. 167.
4. ЛЕНІН. Національне питання (1910—1920 р р.).
У книжці вміщено низку статей Леніна з національного питання, які вийшли в склад XIX тому російського видання творів Леніна. Крім того, ця книжка в цілому має значіння для уявлення поглядів Леніна на національне питання. Низка статей має безпосереднє відношення до України.
5. РЕЗОЛЮЦІЯ XII З'їзду РКП(б) по національному питанню.
6. М СКРИПНИК. До теорії боротьби двох культур. ДВУ, стор. 70.
У книжці дається всебічне освітлення сучасного становища національного питання на Україні. В першій частині „До теорії боротьби двох культур“ автор дає належну відповідь теорії боротьби двох культур на Україні.
У цій книжці автор зупиняється на літературній дискусії та поглядах т. т. Шумського й Хвильового.
- 7 А. ХВИЛЯ. Ясною дорогою (рік на літературному фронті). ДВУ. 1927 р., стор. 245.

Книга т. Хвилі дає читачеві відомості про основні течії в українській літературі та викриває, шовіністичні ухили деяких літературних діячів. Книжку написано популярною мовою. Вона приступна читачеві, що хоч трохи знає українську літературу.

8. РЕЗОЛЮЦІЯ X З'ЇЗДУ КП(б)У. „Пролетарій“, 1928 р., 214 стор.

Разом з іншими знаходимо в брошурі резолюції X-го з'їзду КП(б)У по доповіді т. Скрипника про культурне будівництво на Україні, яка лягла в основу всієї роботи, що провадиться партійними, професійними й радянськими організаціями в справі культурного будівництва.

ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПОЧИНАЮЧИХ ВИВЧАТИ МОВУ.

I. Література добуржуазного періоду (I-ша половина XIX стор.).

1. Т. ШЕВЧЕНКО. Сон. Поема.

Політична сатира на феодально-панську державу Миколи I-го, на способи управління та розправи з підданими. Шевченко ненавидить царат, у той же час ідеалізує колишніх старшинських провідників України.

2. Т. ШЕВЧЕНКО. Кавказ. Поема.

Поет висловлює своє обурення проти імперіалізму російського царату, який простягає зажерливу руку на вільні кавказькі народи. Шевченко в цьому творі виявив інтернаціональність своїх поглядів і революційний настрій.

3. ШЕВЧЕНКО. Га й да ма ки. Поема.

Поема характеризується своїми життєвими сценами, повними руху, дії. Цьому відповідає енергійний стиль, жваві діалоги й лаконічна влучність вираза, жива стихія поеми вражає читача.

4. М. ВОВЧОК (Марковичева). Інститутка.

Становище селянської жінки в панській неволі, жахливі малюнки поневіряння кріпачки на панській роботі: глум, бійка, зруйноване особисте життя, насильне розлучення закоханих кріпаків.

Поруч з похилою Устиною, автор малює й протестантів: Прокопа, що воліє краще піти в москалі, і втікача Назара.

II. Література буржуазного періоду. (II-га половина XIX стор.).

1. Ів. НЕЧУЙ-ЛЕВИЦЬКИЙ. Микола Джеря.

Соціяльна повість з життя селянських утікачів періоду кінця кріпацтва та початку капіталізації України. Джеря—селянин, який із жодною соціальною неволею не може погодитись, обурення ж своє проти гнобителів виявляє лише в анархічних бурних формах соціальної помсти й нищення.

2. МИРНИЙ ПАНАС (Рудченко). Лихо давнє й сьогочасне.

В повісті Мирний малює розкладовий вплив кріпацтва. Автор констатує пролетаризацію села після розкріпачення; поділ його на класові групування, ворожі одне одному. Перетворення бідного селянства в наймитську верству, в сільський пролетарят.

3 Ів. ФРАНКО. Бориславські оповідання.

У живих, зворушливих образах, з ясною прихильністю до робітничої класи, Франко дає весь процес розвитку промислового капіталу в Галичині, відтворюючи переворот у соціально-економічних відносинах і культурному житті галицького суспільства.

4 Ів. ФРАНКО. Захар Беркут.

В цій повісті Франко використав часи минулі, части панування первісного комунізму, надаючи їм ідеальних рис соціалістичного майбутнього.

В захопленні тримає читача твір до самого кінця.

5 ГРІНЧЕНКО. Сонячний промінь.

Ця повість має громадське значіння, в ній змальовано відношення різних верств суспільства до українського відродження.

III. Література буржуазної доби на початку ХХ століття.

1. М. КОЦЮБИНСЬКИЙ. Вибрані твори. Сміх. Він іде.

У невеличких оповіданнях автор дає малюнки передреволюційного періоду 1904 р. та відношення різних кіл населення до революції, до чорносотених єврейських погромів.

2. ЛЕСЯ УКРАЇНКА. У катакомбах.

У цій високо-мистецькій поемі виявився не тільки гострий осуд пасивності тодішнього українського суспільства але й власний світогляд Лесі, світогляд революціонера, прихильника трудових верств.

- 3 В. ВИННИЧЕНКО. Вибрані твори. Салдатики. Темна сила. ДВУ, 1927 р.

Життя селянської бідноти в часи розгортання революційного руху. Боротьба й діяльність революціонерів в умовах переслідування царатом. Важкі умовини життя наймитів та заробітчан по панських маєтках.

IV. Сучасна українська література.

1. І. МИКИТЕНКО. Брати. У цій повісті Микитенко зачепає питання з життя робітників та селян: відношення селян до робітників. Життя села та індустріального центру змальовано яскраво в невеличкому творі автора.

2. І. КУЛИК. В оточенні.

Ім'я Кулика, як поета; зв'язано із старшою групою революційних і пролетарських поетів України. У творчості Кулика відчувається й вплив його революційної роботи на Україні і в Канаді. Останній присвячено книжку „В оточенні“, в якій поруч з любов'ю до Радянської України відбивається також інтернаціональний світогляд поета.

3. П. УСЕНКО. К. С. М. (поезії).

ЛКСМУ висунув низку комсомольських письменників—селян-незаможників та пролетарів.

Один з них Павло Усенко. Не випадково, що більшість ритмів у його віршах неіндустріальні. У невеличкій книжці ми маємо цілу низку пісень, ритми яких нагадують сільські пісні.

Комсомольська поезія—радісне явище в історії всесвітньої літератури.

Комсомольська поезія на Україні свідчить про велику перемогу після довгої важкої боротьби

Про цю велику перемогу свідчить і книжка Павла Усенка.

4. П. ТИЧИНА. Вітер з України.

Тичина—поет, який прийшов до революції через поезію. У збірці зібрано різноманітні поезії по своєму змісту: тут і історичні мотиви, і революційна сучасність, і лірика, і епічні твори.

5. Петро ПАНЧ. Голубі ешалони.

Це велика епопея боротьби працюючих, події 1905 року, імперіялістична війна, громадянська війна й врешті соціалістичне будівництво, низка окремих повістей, зв'язана поміж собою однією ідеєю—боротьби працюючих за своє визволення та нове будівництво своєї держави.

6. Б. КОВАЛЕНКО. Барвінковий цвіт. (Літературний комсомольський молодняк). Збірка комсомольської поезії і прози.

В двох перших статтях збірки Коваленко та Коряк дають нарис сучасного становища в літературному житті й місце в ньому комсомольського молодняку.

Наведені в збірці твори молодих письменників дають яскраву картину зросту молодняківської літератури. Крім творів, дається про кожного письменника невеличка його біографія та бібліографія.

7. Ост. ВИШНЯ. Томи I, II, III, IV.

Навряд чи є в літературі України більш популярне ім'я, ніж ім'я Остапа Вишні. У своїх творах Ост. Вишня зачіпає всі галузі життя суспільства.

З другого боку, і форма у Вишні досить різноманітна, починаючи від газетних фейлетонів і кінчаючи художнім нарисом, просякнутим у значній мірі ліризмом.

8. Юр. ВУХНАЛЬ. Початкуючі. По злобі. Ратиці

Гострий, тонкий гумор, спостережливість, уміння загострити питання на найболючіших боках комсомольського побуту, уміння виявити болячки комсомольські в гумористичному тоні—дали письменникові заслужену популярність серед комсомольців.

9. МОЛОДНЯК. Літературно-мистецький та громадянсько-політичний журнал-місячник. Орган ЦК ЛКСМУ.

Журнал „Молодняк“ викинув гасло боротьби за організацію молодих літературних сил, що йдуть нога в ногу з авангардом пролетаріату.

Журнал орієнтується на робітничу й селянську молодь. За часи свого існування „Молодняк“ висунув цілу низку імен молодих українських письменників, як Л. Первомайський, О. Донченко, О. Кундзич, Г. Гордієнко й інші.

Разом із тим на сторінках журналу друкуються критичні наукові статті.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ВОЛОДІЮЧИХ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.

I. Література добуржуазного періоду (I-ша половина XIX стор.).

1. Т. ШЕВЧЕНКО. Великий Лях.

У цьому творі Шевченко розглядає політичну історію України в її найтрагічніших моментах.

У поемі найяскравіше виявилась ненависть Шевченка до московського царату.

2. П. КУЛІШ. Чорна Рада. (Історична хроніка 1663 р.).

Куліш, представник дрібно-маєткового панства, в історичній повісті відбив свою ідеологію, ідеалізуючи городову козацьку старшину і, ненавидячи вільне запорізьке козацтво з його керівниками. Класова боротьба поміж старшиною та козацтвом висвітлена однобічно, помилково. Окремі частини повісті цінні своїми описами та краєвидами.

3. М. ВОВЧОК. (Марковичева). Вибрані твори. Сестра. Кріпачка.

В творах М. Вовчка висвітлюється становище селянської жінки в панській неволі. Жахливі малюнки поневіряння кріпачки на панській роботі, глум, бійка, зруйноване особисте щастя, повна деморалізація родини й голодна смерть.

II. Література буржуазного періоду (II-га половина XIX стор.).

1. П. МИРНИЙ (Рудченко). Хіба ревуть воли, як ясла повні? (Пропаща сила).

В повісті дається історія села Пісок, його закріплення й потім убогого „визволення“. Постать представника сільської голоти Чіпки змальована яскраво. Чіпка в боротьбі з багачами за своє визволення стає

на шлях розбійництва. Повість говорить про народження на селі нової соціальної культурної сили.

2. П. МИРНИЙ. Повія.

Роман має силу побутових малюнків Виведена постать селянської дівчини, що поступово переходить з становища трудової селянської родини на ролю безправного наймита в розпусному капіталістичному суспільстві.

3. Б. ГРИНЧЕНКО. Під тихими вербами.

Повість соціальної боротьби фактично вже розшарованого українського села. Боротьба поміж глитаєм з своїми прибічниками, з одного боку, і з селянською демократичною інтелігенцією—молодим товариством—з другого. Постаті інтелігента Зінька Сиваша та Гаїнки занадто ідеалізовані й прикрашені.

4. І. ФРАНКО. Борислав сміється.

У цій знаменитій повісті Франко перший в українській літературі поклав в основу економічну боротьбу двох класів, головним героєм твору виступає пролетаріят, як певна суспільна класа й носій колективної волі. В боротьбі з капіталом пролетаріят уже починає організовуватись у класові організації—„побратимство“.

5. І. ФРАНКО. Воа Constrictor.

Скомпанована з пластичними живими постатями, ця повість прищеплює читачеві глибоку огиду й класову ненависть до капіталістичного ладу.

III. Література буржуазного періоду на початку ХХ стол.

1. М. КОЦЮБИНСЬКИЙ. Fata Morgana.

Соціально розшароване й революціонізоване село в своїй демократичній біднішій частині в час бурхливих подій 1905—1906 р.р.—відбито в цьому творі. В творі геніяльно висвітлено психологію окремих соціальних груп села того часу.

2. ЛЕСЯ УКРАЇНКА. Лісова пісня.

В цій драмі-феєрії письменниця розвиває абстрактну думку про долю ідеальних поривань серед болота буденщини.

3. В. ВИННИЧЕНКО. Голота. Повість.

Автор чудово відтворює побут середне-маєткової панської економії і світогляд окремих груп населення п. Соціяльна різниця поміж панством, що тільки бешкетує та сіє розпусту, остінні сили висмоктуючи з своїх робітників, і панськими наймитами, безправними, здеморалізованими, позбавленими класового соціяльного почуття.

4. В. СТЕФАНИК. Твори.

В своїх творах Стефанік аналізує життя сучасного йому галицького села, відтворює селянські злидні, селянське горе й щоденне бідкування. Письменник висвітлює добу руїни селянського господарства в умовах індустрияльного розвитку, соціяльної диференціяції і класової боротьби в межах села.

IV. Сучасна українська література.

1. А. ГОЛОВКО Бур'ян.

Молодий письменник,— автор книжки „Можу“ й повісти „Бур'ян“, яка є помітним явищем у сучасній українській літературі,—зосереджує свою увагу на класовій боротьбі на селі. Його герой, демобілізований червоноармієць і комуніст Давид Мотузка, повернувшись додому, веде вперту боротьбу за закріплення Жовтневої революції на селі. Перемога залишається за Давидом, тому що село вже прокинулось і скидає зі своєї шиї паразитів, які не давали будувати нове життя. Повість захоплює читача своєю актуальною темою, глибиною переживань, життьовими типами.

2. П. ПАНЧ. Солом'яний дим.

Молодий письменник П. Панч усе більше звертає на себе увагу як критики, так і широкого робітничого читача. Сільський і містечковий побут, громадянська війна, імперіялістична війна, революційний рух 1905 року, нарешті, радянське будівництво й НЕП—все звертає на себе його увагу, з усього почерпує він сюжети й теми для свого творчого натхнення.

У книжці „Солом'яний дим“ вміщено дрібні оповідання з ранішого періоду творчості Панча, які вражають читача спостережливістю й художнім хистом письменника.

3. ТИЧИНА. Сонячні кларнети.

Основний момент у творчості Тичини—музика, ритм; музичний момент у творчості його досягає надзвичайної сили й тісно сполучається із самим змістом його творів. Музика, ритм—є основними елементами життя. Цьому моментові присвячено 1-шу книжку Тичини „Сонячні кларнети“.

Книжку поезій „Плуг“ присвячено революції і тут Тичина залишається перш за все ліриком, але його прийняття революції не є особисте почуття, це є прихід до революції напівселянської України.

4. В. ЕЛАН. (Блакитний). Поезії.

Активний революційний діяч, він був таким же суцільним у поезії, як і в революції.

Елан не ганявся за вишуканістю форми в поезії, і його вірші, просякнуті революційним настроєм, простіші й зрозуміліші для читача, ніж поезії деяких інших поетів.

5. В. СОСЮРА. Золоті шуліки.

Книжка „Золоті шуліки“ є збіркою кращих творів поета. Починаючи від перших його віршів і кінчаючи останніми віршами, найбільш допо-

Магає ознайомитись з творчістю цього улюбленого поета українських робітників та селян.

6. А ЛЮБЧЕНКО. Буремна путь

Людина, її почуття, її перетворення під впливом революції — от що, головним чином, цікавить Любченка. Пильно вдивляється він, як у юнаків, як тільки формуються в революції, так і в людях минулого уламки дореволюційного життя, які не можуть зрозуміти всю міць і краєву сучасності („Дні юности“, „Із темного передпокою“, „Чужі“, „Гордієнко“, „Нечистий“, „В берегах“).

7. І. МИКИТЕНКО. Вуркагани.

Ів. Микитенко — поет-белетрист-драматург — виріс, як письменник, у процесі революційної роботи.

В одній з найбільших речей „Вуркагани“ береться за тло сторінки життя безпритульних.

Ця цікава книжка є цінним вкладом в українську літературу.

8 Ів. ЛЕ. Юхим Кудря.

Іван Ле, в минулому — робітник-грабар, а нині пролетарський письменник, звернув на себе увагу своєю книжкою „Юхим Кудря“.

В головному оповіданні під тою ж назвою автор малює соціальну боротьбу на селі й перехід раніш ворожих елементів на бік радянської влади.

В цілому гарні оповідання, ідеологічно витримані, зацікавлюють фабулою, актуальністю теми й виявляють в авторі знавця психології людини.

9. О. СЛІСАРЕНКО. Сліди бурунів.

О. Слісаренко належить до письменників, які головним своїм художнім завданням вважають розробку сюжету. Дякуючи цьому, а також різноманітності тем, книжка Слісаренко зацікавлює й, безумовно, знайде відповідний відгук з боку робітничого чигача.

10. О. КОПИЛЕНКО. Буйний хміль.

Копиленко—молодий письменник, який перебуває ще в процесі розвитку свого таланту.

Найбільшим з оповідань у збірці Копиленка є „Буйний хміль“, епізод з повстанського руху на Україні. До нього приєднується оповідання „Іменем Українського народу“, „У ніч“, „Кара-Круча“ й інш.

11. Г. КОСИНКА. Політика.

Косинка почав друкувати свої твори в 1918 р.

В більшості це—невеличкі оповідання з сюжетами, які бере він з побуту села з його різноманітними типами й протилежними настрями. У книжці „Політика“, головним чином, автор зупиняється на декласованім елементі („Оповідання без морали“, „В степу“).

12. О. ДОНЧЕНКО. „Сурми“, „Золотий павучок“, „Червона писанка“.

Щирість, прекрасна, але проста, зрозуміла мова, художні образи й близька комсомолові й молоді тематика роблять Донченка не лише одним з перших комсомольських письменників, але одним з кращих українських прозаїків.